

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

RAPPORT VAN BEVINDINGEN

Kwaliteitsonderzoek Voortgezet Onderwijs bij

**Scholengemeenschap Bonaire - Unit Liseo Boneriano
MAVO, HAVO en VWO**

Plaats : Kralendijk, Bonaire
BRIN-nummer : 30GR|3|HAVO
BRIN-nummer : 30GR|3|VWO
Datum schoolbezoek : 9 november 2015
Rapport vastgesteld te op 5 februari 2016

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Bevindingen	6
3	Conclusies en afspraken	11

1 Inleiding

De Inspectie van het Onderwijs heeft op 9 november 2015 een onderzoek uitgevoerd op de Scholengemeenschap Bonaire - Unit Liseo Boneriano, unit MAVO, HAVO en VWO naar aspecten van de kwaliteit van het onderwijs en de naleving van wet- en regelgeving.

De conclusies van dit onderzoek kunnen worden beschouwd als een integrale beoordeling op basis waarvan de scholen en hun besturen kunnen werken aan het consolideren en borgen van bestaande kwaliteit, alsmede gerichte maatregelen kunnen treffen om geconstateerde tekortkomingen op te heffen. De inspectie beoordeelt over een periode van vijf jaar (2012-2016) jaarlijks op alle scholen aspecten van de kwaliteit van het onderwijs en volgt nauwgezet de verbeteractiviteiten. In 2016 zal de school aan alle aspecten van basiskwaliteit moeten voldoen.

Context

In de themarapportage van maart 2014 'Onderwijsverbetering in Caribisch Nederland' heeft de inspectie de context en de omstandigheden waaronder de BES eilanden onderwijs vormgeven, uitgebreid beschreven.

Toezichthistorie

Vanaf 2011 heeft de Inspectie van het Onderwijs jaarlijks verschillende toezichtactiviteiten uitgevoerd op de school. Na het kennismakingsgesprek in mei 2011 heeft de inspectie kwaliteitsonderzoeken uitgevoerd en voortgangsgesprekken gehouden.

Na de examens 2014 bleken de resultaten van de afdeling vwo Liseo Boneriano fors gedaald te zijn. Niet alleen het gemiddelde CE cijfer viel laag uit, maar ook het verschil tussen CE en SE was fors vergroot. De inspectie heeft toen besloten om een nader onderzoek uit te voeren waarin de examenresultaten van de afdeling 2014 nader zijn bestudeerd en geanalyseerd. Daarnaast heeft een onderzoek naar bestuurlijk handelen plaatsgevonden.

In het huidige kwaliteitsonderzoek is de kwaliteit van het onderwijs opnieuw beoordeeld. Ze is vergeleken met de kwaliteit die in 2013 werd vastgesteld. Op deze wijze wordt in beeld gebracht in hoeverre de verbeteractiviteiten tot zichtbare resultaten leiden.

Toezichtkader

De inspectie heeft zich bij haar onderzoek gebaseerd op het document *De Basiskwaliteit van het Primair en Voortgezet Onderwijs in Caribisch Nederland* (Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, maart 2011). Dit document sluit aan op het Toezichtkader po/vo 2011. Beide documenten zijn te vinden op www.onderwijsinspectie.nl.

Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 staan de bevindingen uit het onderzoek naar de onderwijskwaliteit en de wettelijke vereisten. Hoofdstuk 3 geeft de conclusies en afspraken met de school weer. Hoofdstuk 4 vermeldt de visie van het bevoegd gezag.

Onderzoekopzet

Tijdens het onderzoek beoordeelde de inspectie de kwaliteit van de volgende kwaliteitsdomeinen: Leerstofaanbod, Onderwijstijd, Schoolklimaat, Pedagogisch-didactisch handelen, Zorg en begeleiding, Leerprestaties en Kwaliteitszorg en Voorwaarden voor kwaliteitszorg¹

Het onderzoek bestond uit de volgende activiteiten:

- Analyse van documenten die de school voorafgaand aan het schoolbezoek heeft toegestuurd, te weten:
  - Notitie examens: analyse resultaten en aanbevelingen 2014/2015
  - Analyse CITO toetsresultaten
  - Teamanalyse klas mavo 3 en scholingsplan
  - Groepsplannen
  - Analyse van resultaten van de leerlingenquête digitaal afgenomen voorafgaand aan het onderzoek
- Schoolbezoek, waarbij verschillende lessituaties in de praktijk zijn geobserveerd.
- Gesprekken met de directie en de zorgcoördinatoren over de kwaliteit van verschillende aspecten waaronder kwaliteitszorg en leerlingenzorg.
- Gesprek met een aantal leerlingen van eindexamenklassen
- Een gesprek met leraren.
- Een eindgesprek met de unitdirectie na afloop van het schoolbezoek.
- Eindgesprek met de algemeen directeur
- Een afzonderlijk gesprek met een vertegenwoordiging van het bevoegd gezag.

---

¹ Kwaliteitsdomeinen zoals beschreven in 'De Basiskwaliteit van het Primair en Voortgezet Onderwijs in Caribisch Nederland', Inspectie van het Onderwijs, Utrecht, maart 2011

2 Bevindingen

In dit hoofdstuk beschrijft de inspectie tot welke bevindingen het onderzoek heeft geleid. Per kwaliteitsdomein, met uitzondering van het domein Leerprestaties, wordt beschreven hoe de kwaliteit zich verhoudt tot de Nederlandse inspectienormen. Deze bevindingen worden vooralsnog niet weergegeven in de vorm van een score maar in een beschrijving van de aangetroffen kwaliteit.

Voor de leerprestaties geldt een andere benadering. Hiervan geeft de inspectie aan of de school naar haar oordeel bij de meest recente opbrengstmeting door middel van landelijk genormeerde toetsen, voldoende vooruitgang heeft geboekt ten opzicht van de beginsituatie (zoals vastgesteld tijdens het eerste inspectieonderzoek in 2008) en ten opzichte van de vorige toetsafname. Een definitieve inspectienormering voor de leerprestaties in Caribisch Nederland wordt nog ontwikkeld.

Algemeen beeld

In oktober 2014 voerde de inspectie een specifiek onderzoek uit naar het bestuurlijk handelen op de Scholengemeenschap Bonaire. Inmiddels is het toenmalige bestuur vervangen door een momenteel vierhoofdig bestuur met expertise op het gebied van onderwijs, openbaar bestuur en financiën. Voor de vijfde zetel zoekt het bestuur een kandidaat met een achtergrond in het personeelsmanagement. Alle bestuursleden houden zich actief en intensief bezig met de SGB. Zo is er frequent overleg en stelt de penningmeester zich tweewekelijks op de hoogte van de financiële ontwikkelingen. Het bestuur heeft inmiddels redelijk zicht op de problematiek van de school, maar geeft aan dat maatregelen voor effectieve bijsturing van de instelling meer tijd vergen.

De kwaliteit van het onderwijs op het Liseo Boneriano voldoet nog niet aan de basiskwaliteit.

Ten opzichte van het schoolbezoek van 2013 constateert de inspectie dat de kwaliteit van het onderwijs op de unit mavo, havo en vwo in de afgelopen twee jaar onvoldoende is verbeterd. De algemene directie is onvoldoende in staat geweest richting te geven aan een succesvol traject van verbetering. Er was geen goede organisatie en vacatures werden onvoldoende ingevuld. Bovendien ontbrak een veilige en professionele cultuur. Het team is druk geweest met scholingen en het ontwikkelen van een curriculum onder leiding van de centrale directie, maar de écht urgente problemen waarmee de docenten kampen, hebben onvoldoende prioriteit gekregen en zijn niet opgelost.

Wel heeft de school aan het eind van schooljaar 2014/2015 betere examenresultaten behaald ten opzichte van 2013/2014. Toen zijn er teleurstellende scores op het centrale examen behaald, maar het team van Liseo heeft hard gewerkt om de examenresultaten te verbeteren.

Net als in 2013 zijn de kwaliteitsdomeinen schoolklimaat, pedagogisch handelen en zorg en begeleiding voldoende beoordeeld. De domeinen onderwijstijd en leerstofaanbod zijn nog onvoldoende. Het team en (vorige en huidige) leiding van de unit tonen grote inzet om de leerlingen goed onderwijs te geven.

Sterke van punten van de unit zijn:

- Het prettige schoolklimaat. De unit wordt door zowel leerlingen en ouders als veilig ervaren. De sfeer tussen leerlingen onderling en leerlingen en docenten is goed. Over het algemeen verlopen de lessen ordelijk. Leerlingen

worden het merendeel van de lessen actief betrokken bij de les en zijn daardoor gemotiveerd om te werken.

- De zorgstructuur. Het Liseo kent een goed opgezette zorgstructuur. Leerlingen, die extra ondersteuning nodig hebben, worden adequaat begeleid buiten de klas.
- De unitleiding heeft goed zicht op de eind- en tussenresultaten. Zij analyseert de opbrengstgegevens en koppelt daar vervolgcities aan.

Zorgpunten zijn:

- Het ontbreken van een jaarkalender waarin basale zaken staan opgenomen wanneer roosters, taak- en tijdtoedeling van personeel en boeken op tijd beschikbaar zijn, zodat een schooljaar goed kan starten en lesuitval wordt beperkt.
- Druk op docenten. Docenten ervaren een enorme werkdruk door de gezamenlijke verplichte workshops die zij moeten volgen. Dit neemt veel tijd in beslag, die volgens hen ten koste gaat van het primaire proces en van de ontwikkeling van de unit. Daarnaast voelt een deel van de leraren zich niet onbevangen om haar visie op het onderwijsbeleid naar voren te brengen richting de centrale directie.
- Door de versoepelde toelatingseisen op het Liseo is het de vraag of er geen onevenredig hoge eisen aan de unit worden gesteld. Enerzijds moeten de opbrengsten omhoog bij de leerlingen die nu op het Liseo onderwijs volgen omdat zij het niveau aankunnen. Anderzijds worden kansen geboden aan leerlingen met lagere instroomniveaus. Het is de vraag of de verwachting reëel is dat die leerlingen met een diploma de unit verlaten.

Hieronder volgt een toelichting per kwaliteitsdomein.

Toelichting

Opbrengsten

De school heeft een verbetering laten zien in haar resultaten, maar is nog niet terug op het niveau van 2011, 2012 en 2013. Wel zijn de eindexamenresultaten van mavo, havo en vwo ten opzichte van 2014 gestegen.

De inspectie heeft over de aanlevering van alle CE cijfers van het schooljaar 2013/2014 en 2014/2015 afspraken met de algemene directie gemaakt.

We zien dat het aantal geslaagden in 2014/2015 is gestegen. Met name de afdeling vwo heeft meer geslaagde leerlingen afgeleverd. Dit is een stijging van 56% naar 70%. Voor de havo is het percentage geslaagden gestegen van 65% naar 68%. We zien een daling in het mavo, van 70% naar 66%.

Het gemiddelde cijfer voor het centrale eindexamen bedraagt op het vwo 5,55. Dat ligt boven het cijfer van 2014 (5.08), maar onder dat van 2013 (5.84) en 2012 (6.1) De discrepantie tussen het gemiddelde cijfer van het schoolexamen en dat van het centrale examen is verkleind. Voor het vwo daalde de discrepantie van 1.08 naar 0.79, maar is nog niet terug op het niveau van 2012 (0.37).

Het gemiddelde cijfer van het centrale examen is op het havo 5,76. Dat is hoger dan in 2014, want toen was het 5,53. Voor het havo is in 2015 het verschil tussen schoolexamen en centraal examen 0,34 en dat is binnen de norm die de inspectie daaraan stelt (< 0.5). Ook dat is beter dan in 2014 toen het verschil 0,59 was. In 2013 was het gemiddelde cijfer van het centraal examen 5,9 en de discrepantie 0,37.

Op het mavo was het gemiddelde cijfer van het centrale examen 5,6. De discrepantie tussen het gemiddelde CE en SE van de mavo afdeling is 0,8. Ook zijn er nog examens afgenomen in de TKL. Daarbij was het gemiddelde centrale-examencijfer 6,1. Het verschil tussen schoolexamen en centraal examen bedraagt 0,8. Dat is beter dan 2014 toen was de discrepantie in de TKL 0,85 was en het gemiddeld cijfer gehaald tijdens het CE 5,1.

Het team van docenten heeft opbrengstgericht gewerkt aan de verbetering van haar resultaten. Dit houdt in dat de leerresultaten na iedere toetsweek zijn geanalyseerd, er doelen zijn gesteld en er planmatig en resultaatgericht is gewerkt (binnen en buiten de les) aan het wegwerken van achterstanden en het bereiken van zo hoog mogelijke opbrengsten voor alle leerlingen. Het is belangrijk dat de unit de interventies die zij heeft gepleegd om de resultaten het afgelopen schooljaar te verbeteren, verder intensiveert.

De inspectie vraagt aandacht voor het feit dat er leerlingen het Liseo instromen met te lage instapniveaus. Het is goed dat er kansen worden geboden aan leerlingen, maar het is de vraag of het reëel en haalbaar is dat deze kansen ook waargemaakt kunnen worden. Een juiste determinatie van leerlingen is een voorwaarde voor het welslagen van de schoolcarrière van leerlingen.

Leerstofaanbod

Het leerstofaanbod voldoet nog niet aan de basiskwaliteit, omdat de leerstof net als in 2013 nog onvoldoende is afgestemd op de taalbehoeften van de leerlingen. De school heeft wel extra steunlessen Nederlands, maar in de lessen wordt nog onvoldoende aandacht besteed aan vaktaal en schooltaal en aan leesstrategieën voor tekstbegrip.

Leerlingen van de havo en de vwo afdeling geven aan dat zij hier behoefte aan hebben omdat zij hechten aan goede voorbereiding op het vervolgonderwijs in Nederland. Het rekenbeleid is verder uitgewerkt. Voor het wegwerken van rekenachterstanden en de voorbereiding van de rekentoets gebruikt de school een digitaal en adaptief programma.

Onderwijstijd

Net als in 2013 voldoet de onderwijstijd niet aan de basiskwaliteit. De unit programmeert voldoende tijd, maar er vallen te veel lessen uit die niet worden vervangen en waardoor de school de wettelijk verplichte uren onderwijstijd niet realiseert.

De absentie wordt wel effectief bestreden en tijdens de lessen wordt de lestijd efficiënt benut.

Schoolklimaat

Net als in 2013 wordt het schoolklimaat als voldoende beoordeeld. Er is onderling en wederzijds respect tussen leerlingen en docenten. Leerlingen waarderen de buitenschoolse activiteiten zoals 'motivation camp' zeer. De mavo leerlingen missen de buitenschoolse activiteiten en zouden hieraan ook graag willen meedoen.

De leerlingen van havo 5 en vwo 6 zijn het afgelopen schooljaar een week naar Nederland geweest om zich te laten voorlichten over hun studiemogelijkheden. Ze hebben hier veel kennis en informatie opgedaan en hebben deze excursie hoog geëvalueerd. Ook op school zijn er veel informatieavonden over mogelijkheden voor het vervolgonderwijs. De leerlingen zouden graag nog actiever begeleid worden door de decaan als het gaat om begeleiding bij inschrijfprocedures.

De werkdruk onder docenten is ten tijde van het onderzoek hoog. Dit wordt veroorzaakt door de verplichte deelname aan professionaliseringsactiviteiten. De docenten vinden de workshops geen maatwerk en daarom niet aansluiten bij hun scholingsbehoeften.

De unitdirectie en algemene directeur zijn in gesprek om de nascholing meer te differentiëren en op de unit te laten plaatsvinden.

Een deel van het personeel voelt zich onvoldoende veilig om onbevangen de eigen visie op het onderwijsbeleid naar voren te brengen. Op dit moment is er geen open en professionele cultuur waarbij de expertise van alle docenten optimaal wordt benut.

Pedagogisch-didactisch

Het pedagogisch handelen op het Liseo voldoet nog steeds aan de basiskwaliteit. Helaas werden in vier van de twaalf lessen tijdens het inspectiebezoek toetsen afgenomen. We hebben door middel van leerlingenquêtes en leerlinggesprekken toch een goed beeld gekregen van de lessen die op het Liseo worden gegeven.

In de meeste lessen is de uitleg duidelijk. De leerlingen zijn betrokken bij de les en taakgericht bezig. De lessen verlopen ordelijk. In een aantal lessen ziet de inspectie mooie voorbeelden van hoe de leerlingen worden uitgedaagd. Zoals door intensieve leergesprekken met leerlingen, het gebruik van het digibord, filmpjes en powerpointpresentaties.

Evenals het vorige onderzoek verdient het geven van feedback op gemaakte toetsen wederom de aandacht. De leerlingen krijgen nog steeds onvoldoende kans door een goede toetsanalyse van hun fouten te leren. Dit geldt ook voor een beredeneerde afstemming van het leerstofaanbod op de specifieke onderwijsbehoeften van leerlingen. Van een beredeneerde afstemming van het leerstofaanbod op verschillen tussen leerlingen in onderwijsbehoeften in de klassen is nog nauwelijks sprake. Wel is er een apart programma bij de vakken Papiamentu en Spaans voor leerlingen die nog nauwelijks onderwijs gevolgd hebben in deze talen. Ook bij Frans wordt soms gedifferentieerd gewerkt

Zorg en begeleiding

De zorg en begeleiding voldoet wederom aan de basiskwaliteit. Er is een goed functionerend zorgsysteem. De vorderingen van de leerlingen worden goed geregistreerd, geanalyseerd en frequent en systematisch besproken door docenten, mentoren en zorgcoördinatoren. Leerlingen met specifieke zorgbehoeften worden besproken in het interne zorgteam of in aanwezigheid van vertegenwoordigers van het Expertisecentrum Onderwijs en Zorg. De samenwerking met de vertegenwoordigers van het EOZ is sterk verbeterd, de doorlooptijden van de onderzoeken zijn verkort en de ondersteuning van de ambulante begeleider is effectiever.

De zorgcoördinator en de mentoren hebben een start gemaakt met het opstellen van groepsplannen, waarop overzichtelijk wordt aangegeven welke leerlingen ondersteuning nodig hebben. Nog niet alle mentoren zien het nut van zo'n plan. De inspectie ziet grote verschillen tussen de concrete uitwerking van deze plannen. Groepsplannen kunnen een aanzet geven om meer gedifferentieerd te werken in de klas.

Kwaliteitszorg

De kwaliteitszorg van het Liseo Boneriano voldoet nog niet aan de basiskwaliteit en is nog onvoldoende cyclisch, systematisch en planmatig.

De inspectie heeft waardering voor de gedegen analyse van de (huidige en vorige) unitleiding van haar opbrengstgegevens. Niet alleen de eindexamenresultaten, maar ook de tussentijdse resultaten (CITO VAS) zijn geanalyseerd. De unitdirectie wil vanuit een analyse van de in- en uitstroomgegevens voorspellende uitspraken kunnen doen over het mogelijk succes van leerlingen op de verschillende afdelingen van het Liseo.

De bouwstenen voor de ontwikkeling van een cyclisch kwaliteitszorgsysteem in de school, zoals lesbezoeken, functioneringsgesprekken en een analyse van opbrengstgegevens zijn aanwezig, maar de onderdelen zijn nog niet met elkaar in verband gebracht. Het systematisch meten, analyseren en normeren van de leerresultaten, het onderwijsleerproces en ook tevredenheidsmetingen van leerlingen, ouders en personeel zijn nodig om gefundeerde uitspraken te kunnen doen over wat goed gaat op school en wat beter moet op korte en lange termijn. Op basis van deze uitspraken kunnen concrete verbeteractiviteiten worden uitgezet en uitgevoerd op unit- en afdelingsniveau.

3 Conclusies en afspraken

Onderwijskwaliteit

De inspectie concludeert dat de opbrengsten van het Liseo Boneriano zijn verbeterd. De kwaliteitsdomeinen Schoolklimaat, Pedagogisch Didactisch Handelen en Zorg en begeleiding zijn wederom positief beoordeeld, maar de andere kwaliteitsaspecten voldoen niet aan de basiskwaliteit.

Naleving

De inspectie concludeert dat er tekortkomingen zijn op het gebied van gerealiseerde onderwijstijd. Het is aan de unitdirecteur om goed bij te houden of reparatie in programmering van tijd nodig is om de gerealiseerde onderwijstijd in het lopend schooljaar te behalen.

Afspraken

Op grond van de hierboven beschreven bevindingen en conclusies heeft de inspectie de volgende afspraken met het Liseo Boneriano gemaakt.

Voor 1 februari 2016 stuurt de school de volgende onderdelen op:

- De activiteiten die vorig jaar zijn ingezet om de examenresultaten en het verschil SE/CE te verkleinen vinden dit jaar ook doorgang. De inspectie wordt op de hoogte gehouden van de concrete actieplannen per vak.
- Er wordt een plan opgesteld waarin wordt aangegeven hoe in de lessen aandacht wordt besteed aan vaktaal- en schooltaal en aan leesstrategieën voor tekstbegrip.
- Er komt een jaarkalender waarin basale regelzaken voor het nieuwe schooljaar zijn opgenomen.
- Het volgende inspectiebezoek is voorzien voor april 2016
- Het onderzoek naar de kwaliteitsverbetering vindt plaats in het najaar van 2016.